

Eljas Erkko "kaatoi" autotuojat (Atk 1/15: Bremer). Eljas Erkko oli kova jätkä sodassa ja rauhassa. Poikansa **Aatos Erkko** oli Sanoma Oy:n lehti-imperiumin jatkajana toista maata.

Olin Sanomien Viikkosanomat -lehden moottoritoimittaja 1962-68. Loppukesällä 1965 teekkarikaverini **Kai Rainesalo**, **Reino Lampinen** ja **Matti Merikoski** kertoivat silmät pyöreinä kesätöistä varakatsastusmiehinä Eiranrannassa Helsingissä. Autojobbarit kantoivat pääkatsastusasemalle jenkkikasseissa rekisterikirjoja, joissa 100 markan seteli sivujen välissä. Katsastusmiehet leimasivat hyväksymisleiman autoja näkemättä ja työnsivät "satasen" taskuunsa.

"**Topi**" **Niskasen**, autojobbarin, "räjähtäneimpiä" autoja "viritettiin" vielä lisää. Autoista puuttui jousia, iskunvaimentimia, oli kaapelikengistään roikkuvia akkuja, jalan mentäviä ruostereikiä kynnyskoteloissa ja pohjalevyissä, vääriä ja ilman sisuskaluja olevia moottoreita, sileitä renkaita ja alusta loppuun väärennettyjä rekisterikirjoja – samassa autossa! Hinautimme, työnsimme, kymmenkunta "täystuhoa" Eiran katsastuskonttorille. Myös Tampereella tehtiin samaa. Kaikki täystuhot saivat hyväksymisleimansa "satasella".

Kahden paljastusartikkelin jälkeen Autokatsastusmiesten Yhdistyksen maan kattava katsastusjärjestelmä kaatui. Kululaitosministeriö otti autokatsastustoiminnan valtion haltuun.

Viikkosanomien koko kansilehti julisti katsastus-skandaalia. Kelvottomat renkaat läpäisivät "satasen" katsastukset leikiten.

Kiinni jääneiden katsastusmiesten joukossa oli yksi ylitse muiden: **Henrik Kalliala**, Helsingin autokatsastuksen johtaja, Liberaalisen kansanpuolueen vara-pj., Helsingin valtuuston ja kaupunginhallituksen jäsen, Metrotoimikunnan jäsen, kansanedustaja ja presidentin valitsijamies. Kalliala kuvattiin kun hän 10 m:n päästä heitti vain yhden silmäyksensä paikalle hinattuun De Sotoon, "Satanen" häipyi rekisteriotteesta ja tilalla oli Kallialan leimalla ja nimellä vahvistus liikennekelpoisuudesta. Jälkitarkastuksessa autossa todettiin 23 puutetta, joista jokainen yksin olisi tehnyt autosta hylättävän. Puolueeton Autotestaus Oy todisti kirjallisesti De Soton "niin huonokuntoiseksi, että sen kunnostaminen liikennekelpoiseksi ei kannata".

SEURAAMUKSIA Jutun seurauksena päätoimittaja Simo-Pekka Nortamo ja minä jouduimme Sanomien lakimiehen kuulusteltaviksi! "Tutkivan journalismin edelläkävijäksi Suomessa" nimetty Aatos Erkko vaati selvitystä "mikä ajoi päätoimittaja Simo-Pekka Nortamon ja toimittaja Bremerin tekemään paljastusjutun autokatsastustoiminnasta"!

Ei se ollut ainoa. Toinen samanlainen oli tunnettujen hämäämiesten peiteyrytyksen, "Lauttasaaren vesitornin" autokorjaamon, tapaus. Sinne syötettiin opiskelija **Olavi Blom'n** viemänä äitinsä kupla-VW, jonka laturin hiilet piti uusia ja (sytytyksen pienen siirron jälkeen) yskivä käynti korjata. Auto olisi "ruuhkan takia" noudettavissa kahden viikon kuluttua. Korjaus kesti lopulta kaksi kuukautta, lasku oli paljon arvioitua suurempi koska myös "heilurijousitus ja ruostevaurio oli pitänyt korjata". Autolla oli ajettu korjauksen aikana yli 3000 km, renkaiden

urasyvyys oli pienentynyt yli 2 mm ja eturengas oli vaurioitunut.

Kun menin Blomin kanssa pyytämään selitystä, korjaamon omistaja tunnisti minut ja sanoi rehvakkaasti tuntevansa "niin korkeita henkilöitä, että et sinä tästä juttua saa". Kun juttu oli taittopöydällä, Aatos Erkko ilmoitti Nortamolle, että "Bremer on keksinyt koko jutun eikä sitä julkaista". Eikä julkaistu.

EI JOHTAJAKSI Aatos Erkosta ei olisi pitänyt tulla Sanoma Oy:n toimitusjohtaja. Kuuluisa on tapaus, jossa ärtynyt Eljas "Luddalla" laukoi henkilökunnan edessä Aatokselle: "Muista Aatos, kun minä kuolen, tätä firmaa johtaa **Patricia** (Aatoksen sisko). Arkaluontoisen Aatoksen ja räiskyvän Patrician välillä oli taivaallinen ero. Kävi vain niin, että kun Eljas Erkko kuoli, Patricia asui diplomaatti Seppälän vaimona Pariisissa. Aatos joutui lehti-imperiumin toimitusjohtajaksi vastentahtoisesti, minkä itsekkin on myöntänyt.

Heikosti sujuneiden oppikouluvuosien jälkeen Aatos Erkko kouluttautui Columbian yliopistossa New Yorkissa. Hän oli sivistynyt kosmopoliitti, ystävällinen ja huomaavainen seuraihminen. "Atskista" puuttui kuitenkin kokonaan dynaamisen yritysjohtajan ominaisuudet.

Aatos Erkko ei ollut "Patricia".

Kun Atski 32 vuotiaana tuli Sanomien toimitusjohtajaksi 1965, yhtiö oli huonossa kunnossa. Hän joutui konsulttien neuvosta erottamaan eri osastojen johtajia saadakseen välttämätöntä kunnioitusta osakseen. Työpäivinä hän piiloutui sihteerinsä taakse työhuoneeseensa, ei uskaltanut itse irtisanoa vaan lähetti alijohtajiaan asialle, ei uskaltanut ottaa vastaan toimitusten ja painon tärkeitä henkilöitä. **Huhtamäen Mara** ja **Parkkosen**

Heka saattoivat olla ainoat toimittajat, jotka sihteeristä välittämättä painelivat suoraan puhuttelemaan Atskia, että "NYT Atski per...".

Aatos Erkko pakeni usein Mannerheimintien Primulan toisen kerroksen kahvion nurkkaan katselemaan menoa mustien silmälasien takaa. Hän oli arka konfliktitilanteissa ja vetäytyvä päätöksenteossa, empi isoissa päätöksissä ja puuttui pikkuasioihin. Kuuluisaksi tuli tapaus, jossa päätoimittaja hyväksyi huipputoimittajalleen viiden vuoden jälkeen ensimmäisen palkankorotuksen alkavaksi maaliskuusta. Korotusta ei ilmaantunut palkanmaksussa. Päätoimittaja ja talousjohtaja **Teräsalmi** selittelivät epätoivoisesti viivytystä. Syyskuussa **Teräsalmi**

vihdoin ilmoitti, että nyt palkankorotus oli järjestyksessä Aatos Erkon päätöksellä alkavaksi lokakuusta. Toimittaja vastasi eroilmoituksellaan.

Helsingin Sanomien päätoimittajat **Teo Mertanen**, **Heikki Tikkanen** ja **Simo-Pekka Nortamo** sekä

myöhemmin vielä painotalon vetäjä

Jaakko Rauramo

pitivät "voimajoukkona" Sanoma Oy:n pinnalla läpi 1960- ja 1970-luvun. Aatos Erkon johdolla Sanoma Oy ui kuitenkin yhä syvemmällä KOP:n ja Pohjolan lainoilla, kunnes kummankin pääjohtaja

Jaakko Lassila

ilmoitti vuonna 1972, että nyt oli laulun loppu. Talon vetäjäksi oli hankittava ammattijohtaja! Niin Sanomille tuli Uudenkaupungin Autotehtaalta historiansa ensimmäinen ammattijohtaja: Väinö Nurmimaa. Lassilan tuella Nurmimaa tarttui heti ruoriin. "Siisteysyistä" hänet nimitettiin virallisesti toimitusjohtajaksi vasta 1976. Väinö Nurmimaa nosti talon "voimajoukon" tuella Sanoma Oy:n uuteen kukoistukseen.

Yksinäisyys ja ulkopuolisuuden tunne varjostivat Aatos Erkon elämää Sanomien johdossa. Vasta 2000-luvun puolella eläkeläinen Erkko oli vihdoin vapaa lausumaan näkemyksiään yhteiskunnallisista asioista ja ongelmista, ja nostettavaksi "tutkivan journalismin vertauskuvana" horjuvalle jalustalle.

"Tosi on", sanoi Jaakko Lassila.